

Monumentnummer*: 527709

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 29 augustus 2005
Kadaster deel/nr 82930/160

Woonplaats* Wassenaar
Gemeente* Wassenaar
Provincie* Zuid-Holland

Locatiennaam Wassenaar
Locatieomschrijving

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Wassenaar	F			10063
Wassenaar	F			9561

Omschrijving**

Inleiding

Op een gedeelte van het landgoed Backershagen landschappelijk gelegen SCHOOLCOMPLEX voor het voortgezet onderwijs, het "Rijnlands Lyceum", in 1937-1939 ontworpen door Jan Pieter Kloos (1905-2001) in de functionalistische stijl van het Nieuwe Bouwen. De school is gebouwd op initiatief van docenten van de Leidse Universiteit om studenten beter voor te bereiden op de universiteit, waarvoor het Dalton-onderwijs geschikt werd geacht, een onderwijsstroming die in Nederland vanaf de jaren 1920 voorkomt. Kenmerkend daarvoor is dat de school als werkgemeenschap wordt beschouwd waarbij de zelfstandigheid, het contact tussen leraren en leerlingen, het onderlinge verband tussen vakken en met name gemeenschapszin worden gestimuleerd. Typerend architectonisch aspect voor dit onderwijssysteem zijn de heldere, lichte opzet en de over het algemeen brede Dalton-gang. Door Kloos is dit vertaald in een trapeziumvormige gang, die het wisselen van leerlingen naar andere lokalen en onderling contact mogelijk maakt, en in het gebruik van lichte kleuren (lichtgeel o.a.). De kleurstelling is deels gewijzigd. De school was de eerste grote utilitaire opdracht van Kloos die daarmee naam maakte.

In 1937-1939 voorzag Kloos reeds in een gefaseerde bouw, waarbij een uitbreiding aan de zuidoostzijde was voorzien. Door de oorlog werd de bouw daarvan uitgesteld. De tweede fase werd in 1952 naar een licht gewijzigd ontwerp van Kloos gebouwd, waarbij tevens

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

in de intussen gegroeide ruimtebehoefte werd voorzien. De materialisering met houten kozijnen sloot toen - om economische redenen - slechts ten dele aan bij het oudere deel, terwijl ook de constructie minder geavanceerd is (minder flexibel), waardoor de monumentwaarden zich hier vooral concentreren in het architectonische concept en in de ontwerpstructuur (brede gang, lokalen aan de lichte zuidzijde) en in mindere mate in de intrinsieke waarden van de daadwerkelijke materialisering/uitvoering van het ontwerp. De puien zijn aan de zuidzijde vervangen door aluminiumpuien.

N.B. In 1979 werd de school nogmaals uitgebreid met een H-vormig gangen- en lokalenstelsel in systeembouw aan de noordoostzijde naar ontwerp van het architectenbureau Kloos en Groosman. Deze uitbreiding is nog jong, en valt buiten het kader van de bescherming ingevolge de Monumentenwet 1988.

Omschrijving

Het oudste gedeelte van 1937-1939 is opgetrokken op een L-vormige plattegrond, die wordt gevormd door twee vleugels: één licht trapeziumvormige vleugel voor de Dalton-gang met lokalen aan weerszijden en één voor de (voormalige) gymzaal/aula, thans bibliotheek en recreatie/toneelzaal, de portierswoning en een overblijfgang, functies die zich vertalen in het gevelbeeld. Dit deel van de school is, met uitzondering van de gymzaal en een tussenlid tussen de vleugels, twee bouwlagen hoog en is voorzien van een plat dak met overstek. Het gebouw is uitgevoerd met een betonconstructie, gevels in grijsgele baksteen en stalen ramen en deuren. De voorgevel is een vrij gesloten bakstenen gevel met links een uitbouw met een concave gevel en aan beide zijkanten daarvan ingangdeuren. Rechts daarvan vormt een terugliggend eenlaags, gesloten tussenlid de overgang naar het geveldeel met twee vensterstroken (stalen kozijnen en ramen vervangen door aluminium) bestaande uit kleine onderramen en grotere bovenramen. Rechts daarvan volgen één cirkelvormig raam en hoog in de gevel geplaatste vensterstroken van de (voormalige) gymzaal/aula.

De kopse gevel aan de noordwestzijde is van baksteen met drie kleine horizontale vensters. De gevel aan de zuidwestzijde bestaat ter plaatse van de gymzaal uit hoge stalen puien waarachter zich de draagstructuur van hoge slanke pijlers vertoont. De begane grond is voor het overige voorzien van een doorgaande vensterstrook waarboven zich een groot meerruits raam van de conciërgewoning bevindt. Haaks op deze gevel sluit de gevel van de trapeziumvormige lokalenvleugel aan. De betonnen sokkel van dit bouwdeel ligt iets terug uit de gevellijn. Daarboven is in de noordwestelijke gevel een bakstenen borstwering gemetseld met grote stalen puien en voor elk achterliggend lokaal een buitendeur. De borstwering van de verdieping is eveneens van baksteen met daarop de belettering "RIJNLANDS LYCEUM". Een doorgaande vensterstrook (stalen kozijnen, ramen) strekt zich uit over de gehele lengte van de gevel. De lange gevel aan de zuidoostzijde van dit bouwdeel komt hiermee overeen, met uitzondering van de belettering. De vrij gesloten kopse gevel is concaaf en geheel van baksteen opgetrokken met in het midden twee puien van deuren, geflankeerd door ranke kolommen. Ufstekende betonplaten, eveneens concaaf afgewerkt, dienen als balkon voor de vluchttrap en als bordes beneden, waar dit aansluit op een zwart-wit betegelde plateau.

Haaks op dit bouwdeel sluit het trappenhuis van de in 1952 gerealiseerde aanbouw aan.

Het interieur is vrij gaaf. Achter de entree ligt het trappenhuis met bordes met in de trapkoker een schoorsteen met daarop twee klokken. Vanuit het trappenhuis zijn beide trapeziumvormige Dalton-gangen te overzien, geflankeerd door ranke ronden kolommen, waarachter de wanden van de lokalen lopen met hooggeplaatste doorgaande vensterstroken en deuren met ronde ramen. Schoorsteen, kolommen en de ronde ramen in de deuren herinneren aan scheepsarchitectuur. Het natuurkunde- en scheikundelokaal aan het eind van de gang zijn voorzien van de authentieke kasten.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Ter zijde van de centrale trap bevinden zich gangen met toiletten. Achter de rechtergang sluit een "overblijfgang" aan met zithoeken voor de leerlingen. In een gedeelte van de gymzaal/aula is een niveau ingebracht om plaats te bieden aan de bibliotheek. Het achterste gedeelte is voorzien van een podium. Achter de linkergang sluit het trappenhuis van de aanbouw uit 1952 aan.

Het gedeelte uit 1952 heeft een samengestelde plattegrond met een projectie in aansluiting op het oudere bouwvolume en op het historische verkavelingspatroon. Deze vleugel wordt gevormd door een trapeziumvormig trappenhuis aan de noordzijde, waarop aan de zuidoostzijde een rechte gang met lokalen aansluit, die eindigt in een tweede trappenhuis en een trapeziumvormig volume. Van hieruit is via een gang de rechthoekige gymzaal bereikbaar.

Het noordelijke trappenhuis is voorzien van een concave voorgevel (thans aansluiting aanbouw 1979), glazen puien in een convexe achtergevel en een mozaïek (ongesigneerd) en een rood-zwarte sgraffito van Nicolaas Wijnberg (geb. 1918) in het interieur. De structuur van het aansluitende gedeelte bestaat uit boven elkaar gelegen gangen aan de noordoostzijde en met lokalen aan de zuidwestzijde. In het oostelijk gelegen trapeziumvormige bouwvolume sluiten enkele klaslokalen aan. Via een gang is een verbinding tot stand gebracht naar een gymzaal met een bijzondere constructie van betonnen bogen in het interieur, die zich als luchtbogen voortzetten in het exterieur en waaronder zich de kleedkamers bevinden.

Waardering

Het in 1937 door Kloos voor een gefaseerde bouw ontworpen en in 1952 vergrote schoolgebouw is wat betreft het gedeelte uit de jaren 1937-1939 van algemeen belang:

- als typologisch voorbeeld van een school in functionalistische stijl met een trapeziumvormige Dalton-gang;
- vanwege het cultuurhistorische waarde van een specifieke onderwijsstroming;
- vanwege de gaafheid van de structuur, de constructie en de detaillering;
- vanwege de architectuurhistorische waarde voor de Nederlandse architectuurgeschiedenis door de positie die de architect daarbinnen inneemt;
- voor het oeuvre van de architect J.P. Kloos;
- vanwege de internationale voorbeeldfunctie voor de moderne scholenbouw;
- vanwege de landschappelijke ligging en de projectie van het ontwerp ten opzichte van de historische verkavelingspatronen.

Het gedeelte uit 1952 is van algemeen belang:

- als functionele eenheid met het deel uit 1937-1939 als uitdrukking van het concept van het Daltononderwijs;
- vanwege de eenheid in het ontwerp van architect Kloos;
- vanwege het trappenhuis aan de noordzijde inclusief de kunstwerken uit de jaren 1950.

Hoofdcategorie

Subcategorie

Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Cultuur, gezondheid en wetenschap

Onderwijs en wetenschap

Schoolgebouw

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument